

Інститут проблем математичних машин та систем НАН України

**Чисельні методи розв'язання рівняння адвективно-дифузійного переносу:
прикладі схем та їх тестування**

Автори:

Ківва С.Л.

м. Київ - 2017

Зміст

1	Чисельне рішення рівняння конвективної дифузії	3
1.1	Постановка задачі	3
1.2	Центрально-спрямована схема	3
1.2.1	Дискретизація за часом рівняння переносу	5
1.2.2	Дискретизація за часом конвективно-дифузійного рівняння	6
1.3	Лагранжево-Ейлеровий метод	7
1.4	Тестові приклади	8
1.5	Результати чисельних розрахунків	9
1.5.1	Обертання циліндра	10
1.5.2	Обертання конуса	13
1.5.3	Обертання пагорба	16
1.5.4	Вихрова деформація циліндра	18
1.5.5	Вихрова деформація пагорба	21
1.5.6	Рівняння конвективної дифузії з постійними коефіцієнтами	23
	Література	25

1 Чисельне рішення рівняння конвективної дифузії

1.1 Постановка задачі

Нехай потрібно в області $\Omega = \{(x, y) : 0 \leq x \leq l^x, 0 \leq y \leq l^y\}$ знайти рішення рівняння:

$$\frac{\partial h}{\partial t} + \frac{\partial}{\partial x}(uh) + \frac{\partial}{\partial y}(vh) = \frac{\partial}{\partial x}\left(D^x \frac{\partial h}{\partial x}\right) + \frac{\partial}{\partial y}\left(D^y \frac{\partial h}{\partial y}\right) + f(x, y, t),$$

при виконанні наступних початкових і граничних умов

$$h(x, y, 0) = h_0(x, y), \quad (x, y) \in \Omega$$

$$h(x, y, t) = g(x, y, t), \quad (x, y) \in \partial\Omega, \quad t > 0$$

1.2 Центральньо-спрямована схема

Для простоти область моделювання покривається рівномірною прямокутною сіткою (рис.

1.1) $x_i = i\Delta x$ і $y_j = j\Delta y$ з кінцевим об'ємом $V_{ij} = [x_{i-1/2}, x_{i+1/2}] \times [y_{j-1/2}, y_{j+1/2}]$. Позначимо через \bar{h}_{ij} середнє по комірці рішення рівняння, обчислене в момент часу t :

$$\bar{h}_{i,j}(t) = \frac{1}{\Delta x \Delta y} \int_{x_{i-1/2}}^{x_{i+1/2}} \int_{y_{j-1/2}}^{y_{j+1/2}} h(x, y, t) dy dx$$

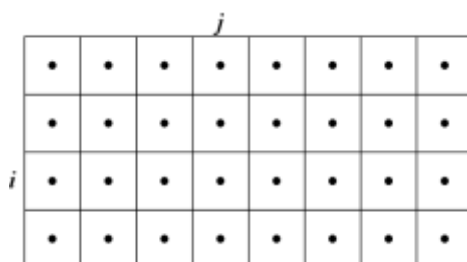

Рис.1.1. Рівномірна прямокутна сітка.

Тоді центральньо-спрямована напівдискретна форма для рівняння може бути записана у вигляді наступної системи звичайних диференціальних рівнянь [Kurganov et al., 2000; Kurganov et al., 2001]:

$$\frac{d\bar{h}_{i,j}}{dt} = -\frac{F_{i+1/2,j}^x - F_{i-1/2,j}^x}{\Delta x} - \frac{F_{i,j+1/2}^y - F_{i,j-1/2}^y}{\Delta y} + \frac{Q_{i+1/2,j}^x - Q_{i-1/2,j}^x}{\Delta x} + \frac{Q_{i,j+1/2}^y - Q_{i,j-1/2}^y}{\Delta y} + f_{i,j}$$

Дифузійні потоки будемо обчислювати наступним чином :

$$Q_{i+1/2,j}^x = D_{i+1/2,j}^x \frac{\bar{h}_{i+1,j} - \bar{h}_{i,j}}{\Delta x}$$

$$Q_{i,j+1/2}^y = D_{i,j+1/2}^y \frac{\bar{h}_{i,j+1} - \bar{h}_{i,j}}{\Delta y}$$

Конвективні члени апроксимуються за формулами

$$F_{i+1/2,j}^x = u_{i+1/2,j}^+ h_{i,j}^E + u_{i+1/2,j}^- h_{i+1,j}^W$$

$$F_{i,j+1/2}^y = v_{i,j+1/2}^+ h_{i,j}^N + v_{i,j+1/2}^- h_{i,j+1}^S$$

де

$$h_{i,j}^E = \bar{h}_{i,j} + \frac{\Delta x}{2} (h_x)_{i,j}$$

$$h_{i,j}^W = \bar{h}_{i,j} - \frac{\Delta x}{2} (h_x)_{i,j}$$

$$h_{i,j}^N = \bar{h}_{i,j} + \frac{\Delta y}{2} (h_y)_{i,j}$$

$$h_{i,j}^S = \bar{h}_{i,j} - \frac{\Delta y}{2} (h_y)_{i,j}$$

Для того, щоб конвективні члени апроксимувались з другим порядком по просторовим змінним, різницеві похідні $(h_x)_{i,j}$ і $(h_y)_{i,j}$ повинні апроксимувати відповідно похідні $h_x(x_i, y_j, t)$ та $h_y(x_i, y_j, t)$ хоча б з першим просторовим порядком. Щоб запобігти осциляції в рішенні, різницеві похідні $(h_x)_{i,j}$ та $(h_y)_{i,j}$ будемо обчислювати за формулами:

$$(h_x)_{i,j} = \min \text{mod} \left\{ \theta \frac{\bar{h}_{i,j} - \bar{h}_{i-1,j}}{\Delta x}, \frac{\bar{h}_{i+1,j} - \bar{h}_{i-1,j}}{2\Delta x}, \theta \frac{\bar{h}_{i+1,j} - \bar{h}_{i,j}}{\Delta x} \right\} \quad \theta \in [1,2]$$

$$(h_y)_{i,j} = \min \text{mod} \left\{ \theta \frac{\bar{h}_{i,j} - \bar{h}_{i,j-1}}{\Delta y}, \frac{\bar{h}_{i,j+1} - \bar{h}_{i,j-1}}{2\Delta y}, \theta \frac{\bar{h}_{i,j+1} - \bar{h}_{i,j}}{\Delta y} \right\}$$

Зауваження. 1. Якщо в формулах - покласти $(h_x)_{i,j}$ і $(h_y)_{i,j}$ рівними нулю, то отримаємо широко відомі формули апроксимації конвективних членів «вгору по потоку», а різницева формула буде відомою монотонною різницевою схемою.

2. Якщо конвективні члени рівняння апроксимуються явною різницевою схемою, то для стабільності крок за часом повинен задовольняти умові:

$$\Delta t \leq \frac{1}{4} \min \left\{ \frac{\Delta x}{\max_{i,j} |u_{i+1/2,j}|}, \frac{\Delta y}{\max_{i,j} |v_{i,j+1/2}|} \right\}$$

3. Якщо дифузійні члени рівняння апроксимуються явно, то для стабільності різницевої схеми крок за часом повинен задовольняти умові:

$$\Delta t \leq \frac{1}{4} \min \left\{ \frac{(\Delta x)^2}{\max_{i,j} D^x_{i+1/2,j}}, \frac{(\Delta y)^2}{\max_{i,j} D^y_{i,j+1/2}} \right\}$$

1.2.1 Дискретизація за часом рівняння переносу

Нехай $D^x = D^y \equiv 0$. Тоді рівняння запишеться у вигляді

$$\frac{\partial h}{\partial t} + \frac{\partial}{\partial x}(uh) + \frac{\partial}{\partial y}(vh) = f(x, y, t),$$

а напівдискретна форма центрально-спрямованої схеми може бути представлена як

$$\frac{d\bar{h}_{i,j}}{dt} = -\frac{F^x_{i+1/2,j} - F^x_{i-1/2,j}}{\Delta x} - \frac{F^y_{i,j+1/2} - F^y_{i,j-1/2}}{\Delta y} + f_{i,j}$$

Тоді метод Ейлера першого порядку для інтегрування за часом системи рівнянь

$$\bar{h}^{n+1} = \bar{h}^n + \Delta t L(\bar{h}^n)$$

стійкий при виконанні .

В [Shu et al., 1988] були знайдені TVD схеми до третього порядку, стійкі при виконанні умови . Оптимальний метод Рунге-Кутта другого порядку задається формулами

$$h^{(1)} = h^n + \Delta t L(h^n)$$

$$h^{n+1} = \frac{1}{2}h^n + \frac{1}{2}h^{(1)} + \frac{1}{2}\Delta t L(h^{(1)})$$

Метод Рунге-Кутта третього порядку визначається формулами

$$h^{(1)} = h^n + \Delta t L(h^n)$$

$$h^{(2)} = \frac{3}{4}h^n + \frac{1}{4}h^{(1)} + \frac{1}{4}\Delta t L(h^{(1)})$$

$$h^{n+1} = \frac{1}{3}h^n + \frac{2}{3}h^{(2)} + \frac{2}{3}\Delta t L(h^{(2)})$$

1.2.2 Дискретизація за часом конвективно-дифузійного рівняння

Якщо конвективні і дифузійні члени в рівнянні апроксимуються явно, то тоді для інтегрування системи рівнянь можна використовувати один з методів , або . Далі будемо припускати, що конвективні члени апроксимуються явно, а дифузійні - неявно. Тоді систему рівнянь можна представити у вигляді

$$\frac{dh}{dt} = F(h,t) + G(h,t)$$

де $F(h,t)$ і $G(h,t)$ явна та неявна апроксимація правої частини . Для чисельного інтегрування системи рівнянь за часом будемо застосовувати неявно-явний метод Рунге-Кутта (IMEXRK). IMEX Рунге-Кутта можна представити подвійною таблицею Бутчера

$$\begin{array}{c|c} \tilde{c} & \tilde{A} \\ \hline c & b \end{array} \quad \begin{array}{c|c} c & A \\ \hline c & b \end{array}$$

де \tilde{c} , \tilde{A} , \tilde{b} описують явну частину, а c , A , b - неявну частину методу.

Тоді маємо

$$h^{(i)} = h^n + \Delta t \sum_{j=1}^{i-1} \tilde{a}_{ij} F(h^{(j)}, t^n + \tilde{c}_j \Delta t) + \Delta t \sum_{j=1}^i a_{ij} G(h^{(j)}, t^n + c_j \Delta t), \quad i = 1, \dots, s$$

$$h^{n+1} = h^n + \Delta t \sum_{i=1}^s \tilde{b}_i F(h^{(i)}, t^n + \tilde{c}_i \Delta t) + \Delta t \sum_{i=1}^s b_i G(h^{(i)}, t^n + c_i \Delta t)$$

Для чисельного інтегрування системи будемо використовувати метод IMEXRK другого порядку [Carpenter et al., 2003]

$$\begin{array}{c|ccc}
0 & 0 & 0 & 0 \\
2/3 & 2/3 & 0 & 0 \\
1 & 1/4 & 3/4 & 0 \\
\hline
& 1/4 & 3/4 & 0
\end{array}
\qquad
\begin{array}{c|ccc}
0 & 0 & 0 & 0 \\
2/3 & -1/3 + \sqrt{2}/2 & 1 - \sqrt{2}/2 & 0 \\
1 & 3/4 - \sqrt{2}/4 & -3/4 + 3\sqrt{2}/4 & 1 - \sqrt{2}/2 \\
\hline
& 3/4 - \sqrt{2}/4 & -3/4 + 3\sqrt{2}/4 & 1 - \sqrt{2}/2
\end{array}$$

1.3 Лагранжево-Ейлеровий метод

Розкладаючи рівняння по фізичним процесам, використовуючи метод Стренга [Strang, 1968], рішення рівняння конвективної дифузії зводиться до послідовного вирішення дифузійного рівняння

$$\frac{\partial h}{\partial t} = \frac{\partial}{\partial x_i} \left(D^{\varepsilon_i} \frac{\partial h}{\partial x_i} \right) + f(x, t)$$

та рівняння переносу

$$\frac{\partial h}{\partial t} + \frac{\partial}{\partial x_i} (u_i h) = 0$$

Будемо припускати, що рідина нестислива. Для вирішення рівняння переносу застосуємо лагранжевий метод. Тоді рівняння замінюється системою [Chertock et al., 2008]

$$\frac{dx_i(t)}{dt} = u_i$$

Позначимо через L_D і L_C різницеві оператори дифузійної і конвективної частин рівняння. Використовуючи метод Стренга, чисельне рішення рівняння конвективної дифузії з першим порядком апроксимації за часом можна записати у вигляді

$$h(t + \Delta t) = L_C(\Delta t)L_D(\Delta t),$$

а другого порядку

$$h(t + \Delta t) = L_C(\Delta t/2)L_D(\Delta t)L_C(\Delta t/2)$$

Для лагранжевого методу ми будемо використовувати ейлерову сітку. Знаючи координати вузлів сітки в момент часу t , знаходимо їх значення в момент часу $t + \Delta t$. За цими новими значеннями виконуємо триангуляцію області моделювання, і лінійною інтерполяцією проектуємо ці значення $h(x_i(t + \Delta t), t + \Delta t)$ в вузли ейлерової сітки.

1.4 Тестові приклади

Зазвичай для тестування різницевих схем, чисельного розв'язку рівняння переносу, використовують задачі про обертання і деформацію різних твердих тіл. Ми будемо моделювати обертання по колу (один оборот) щодо центру області моделювання твердого тіла або його вихреву деформацію. Область моделювання являє собою одиничний квадрат. У початковий момент часу тверде тіло розташоване в точці $(x_0, y_0) = (0.5, 0.75)$. Кінцевий час розрахунку $T=1$. В якості твердого тіла може бути:

1. Циліндр радіуса 0.15 з прямокутним вирізом. Висота циліндра дорівнює 3. На рис. 1.2 показан вид зверху.
2. Конус з діаметром основи 0.3 і висотою 3.
3. Пагорб, який описується рівнянням

$$h(x, y) = \frac{1}{4}(1 + \cos(\pi r(x, y))),$$

де

$$r(x, y) = \frac{\min(\sqrt{(x - x_0)^2 + (y - y_0)^2}, r_0)}{r_0} \quad \text{и} \quad r_0 = 0.2$$

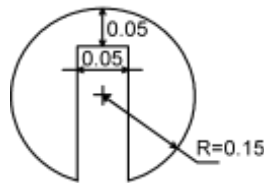

Рис.1.2. Вид зверху

При обертанні твердого тіла по колу (рис.1.3) швидкість постійна і задається співвідношеннями:

$$u = -2\pi(y - 0.5);$$

$$v = 2\pi(x - 0.5)$$

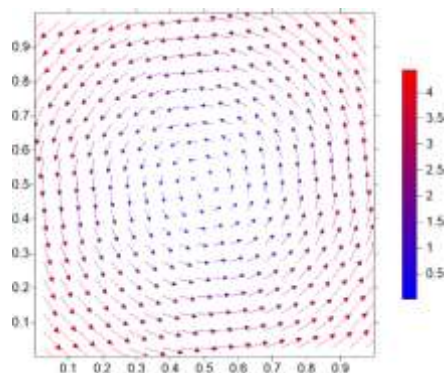

Рис.1.3. Швидкості руху рідини в тесті обертання твердого тіла.

При вихровій деформації швидкість змінюється в часі (рис.1.4) і визначається співвідношеннями:

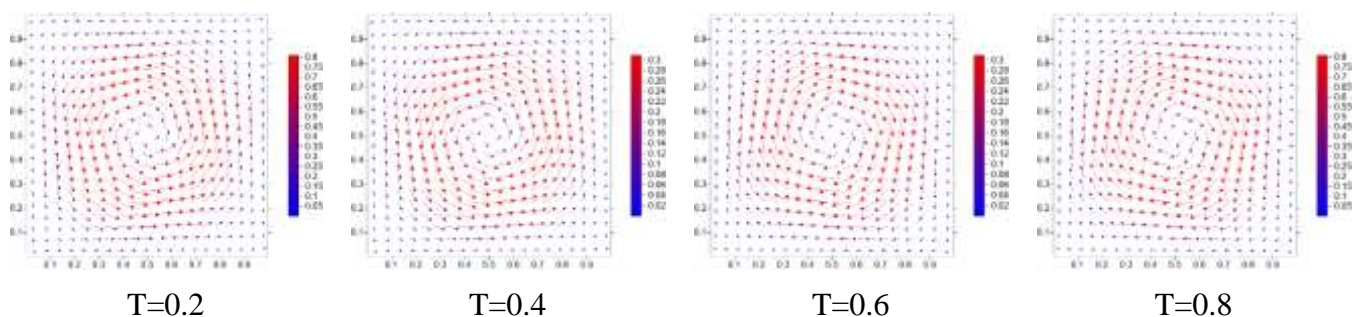

Рис.1.4. Швидкості руху рідини в різні моменти часу в тесті вихрової деформації твердого тіла.

$$u = \sin^2(\pi x) \sin(2\pi y) g(t)$$

$$v = -\sin^2(\pi y) \sin(2\pi x) g(t)$$

$$g(t) = \cos\left(\frac{\pi t}{T}\right)$$

1.5 Результати чисельних розрахунків

Всі розрахунки в тестах на обертання і вихреву деформацію твердих тіл виконуються на трьох сітках: 100x100, 200x200 і 400x400. Для кожного розрахунку обчислюються наступні величини:

- $\min_{\Omega} h(x, y, T) \quad ; \quad \max_{\Omega} h(x, y, T)$

- $\|h - h_0\|_{L^\infty} = \max_{\Omega} |h(x, y, T) - h(x, y, 0)|$
- $\|h - h_0\|_{L^1} = \Delta x \Delta y \sum_{\Omega} |h(x, y, T) - h(x, y, 0)|$
- $\|h - h_0\|_{L^2} = \sqrt{\Delta x \Delta y \sum_{\Omega} [h(x, y, T) - h(x, y, 0)]^2}$

За результатами цих розрахунків обчислюється відношення $n = \ln(R(2\Delta x)/R(\Delta x))/\ln(2)$, де $R(\Delta x)$ - похибка різницевої схеми на сітці з кроком Δx .

1.5.1 Обертання циліндра

Моделювалося обертання циліндра за допомогою монотонної схеми, центрально-спрямованої схеми першого і другого порядку апроксимації за часом та методу частинок. Результати моделювання показані на рис.1.5-1.8 і наведені в таблицях 1.1-1.4.

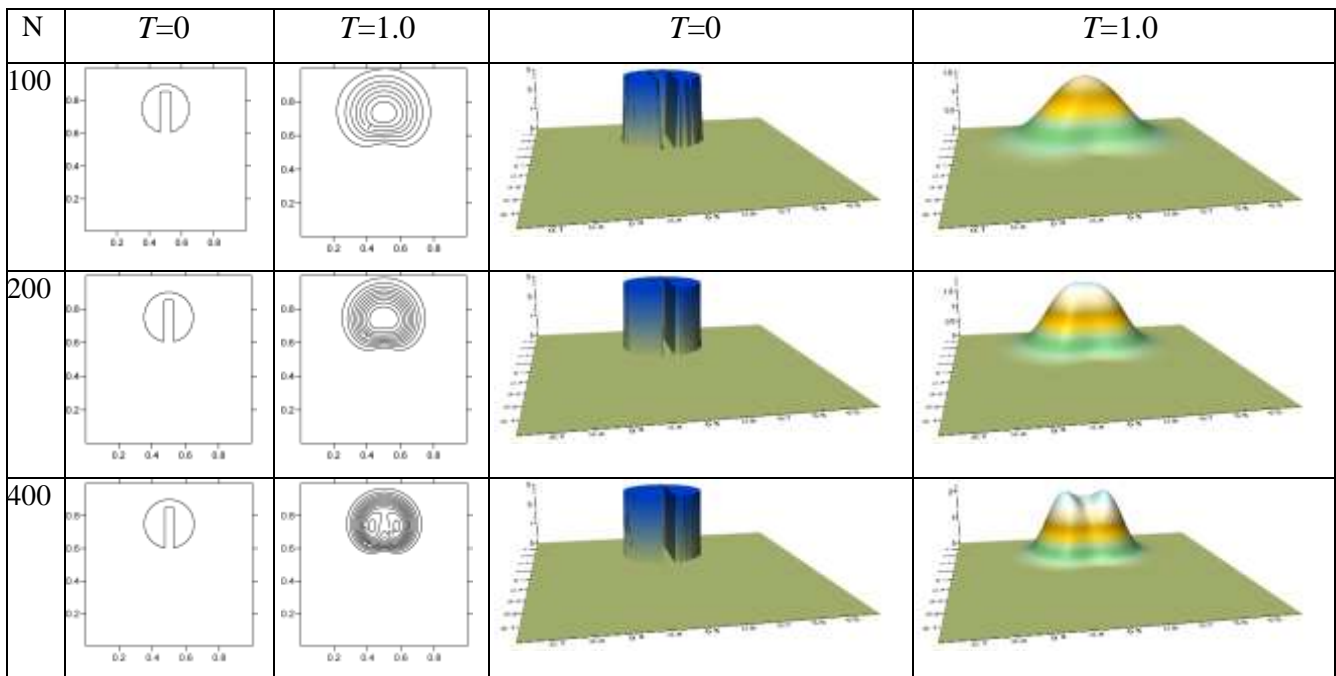

Рис.1.5. Результати розрахунку обертання циліндра за допомогою монотонної схеми , , -.

N	T=0	T=1.0	T=0	T=1.0

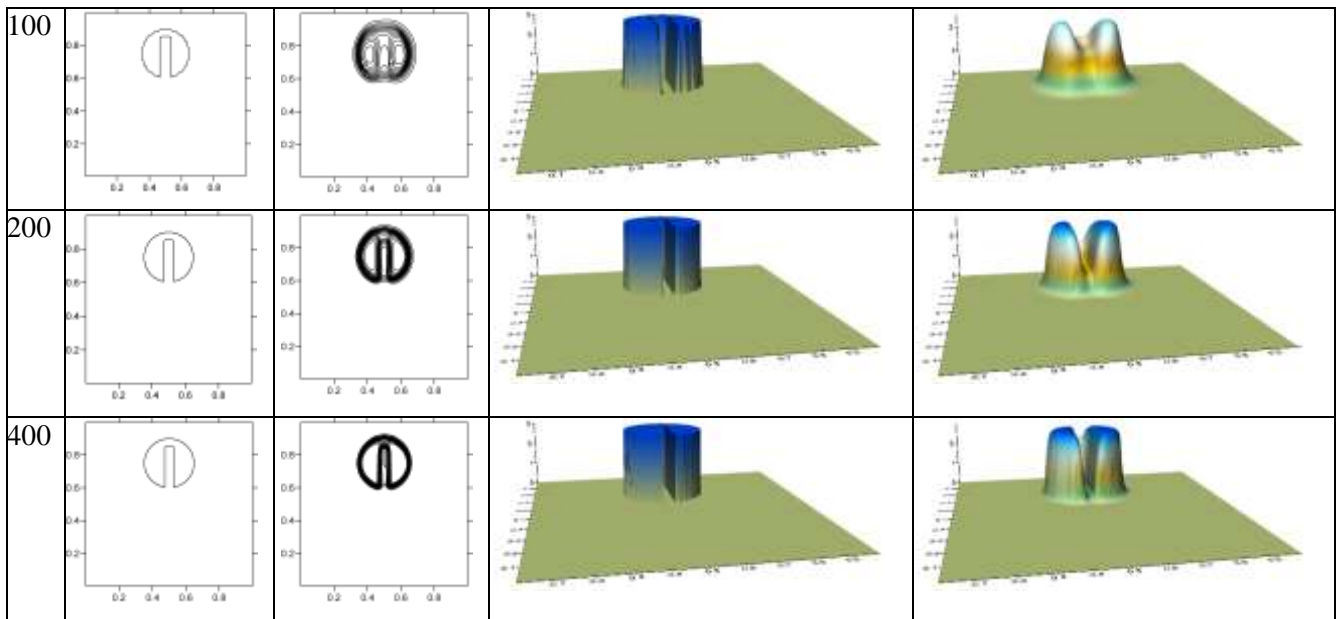

Рис.1.6. Результати розрахунку обертання циліндра за допомогою центрально-спрямованої схеми , - з першим порядком апроксимації за часом.

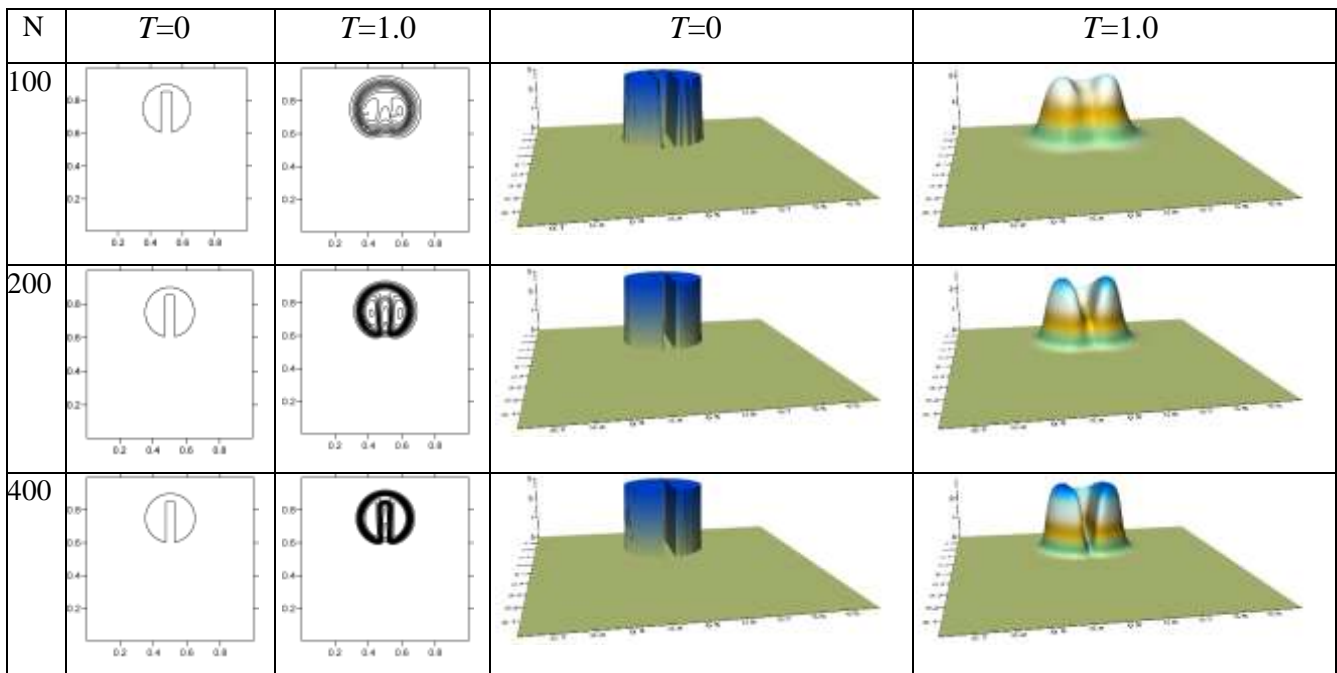

Рис.1.7. Результати розрахунку обертання циліндра за допомогою центрально-спрямованої схеми , - з другим порядком апроксимації за часом.

N	$T=0$	$T=1.0$	$T=0$	$T=1.0$

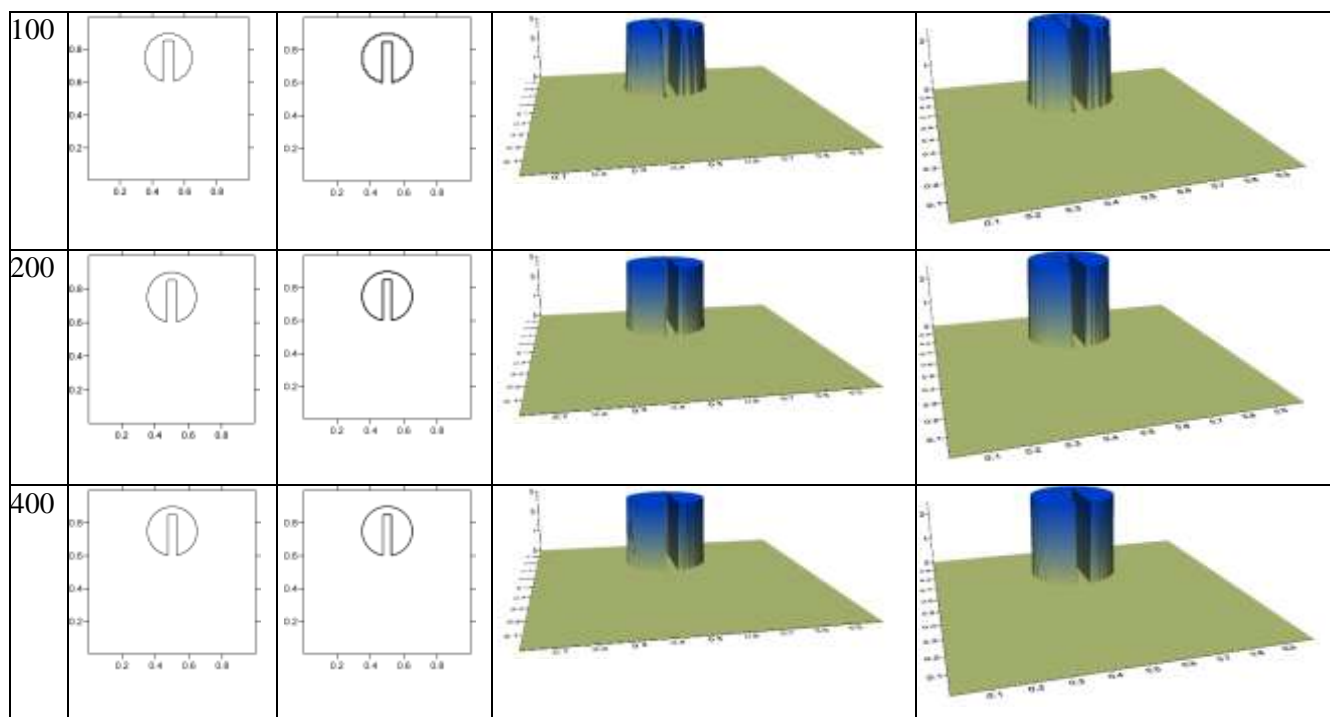

Рис.1.8. Результати розрахунку обертання циліндра за допомогою методу частинок , .

Таблиця 1.1. Похибки моделювання обертання циліндра з використанням монотонної схеми.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	$L^\infty error$	$n(L^\infty)$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
100	-5.22	1.1×10^{-18}	1.580	2.2791		0.2020		0.5110	
200	-1.38	1.05×10^{-35}	1.999	2.2063	0.0468	0.1725	0.2278	0.4577	0.1589
400	-0.22	1.5×10^{-69}	2.272	2.3299	-0.0786	0.1415	0.2858	0.4040	0.1800

Таблиця 1.2. Похибки моделювання обертання циліндра з використанням центрально-спрямованої схеми першого порядку апроксимації за часом.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	$L^\infty error$	$n(L^\infty)$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
100	-0.10	2.18×10^{-31}	2.534	2.3701		0.1110		0.3460	
200	-0.00	8.62×10^{-49}	2.970	2.2968	0.0453	6.4197e-2	0.790	0.2462	0.4909
400	-0.00	1.24×10^{-82}	2.9999	2.5413	-0.1459	3.4813e-2	0.883	0.1721	0.5166

Таблиця 1.3. Похибки моделювання обертання циліндра з використанням центрально-спрямованої схеми з другим порядком апроксимації за часом.

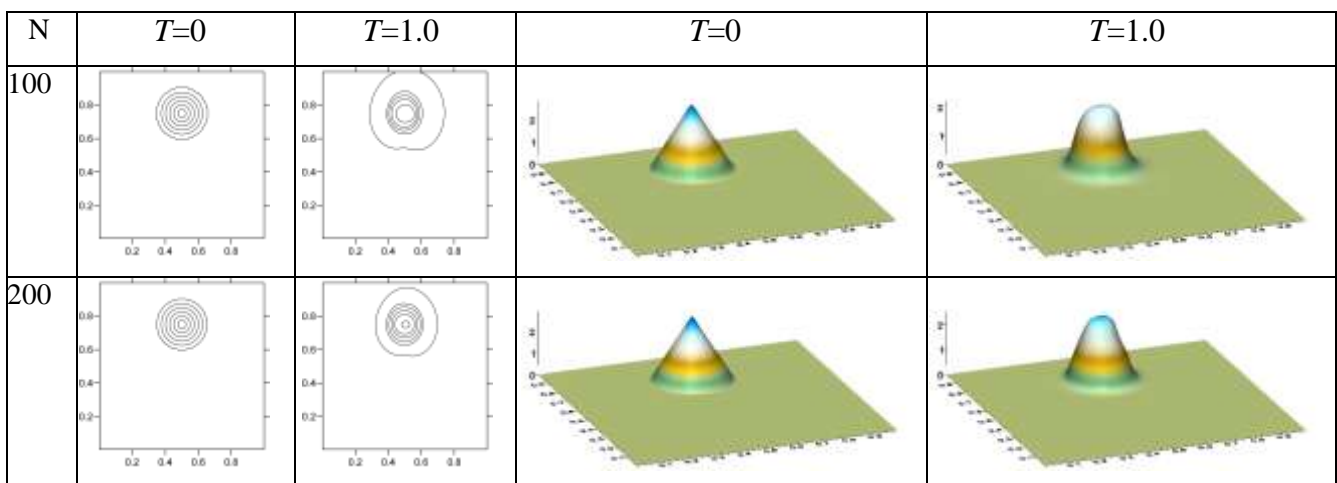
N	Дисбаланс, %	h_{min}	h_{max}	$L^\infty error$	$n(L^\infty)$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
100	-0.09	3.10×10^{-28}	2.222	2.4349		0.1316		0.3890	
200	-0.00	6.27×10^{-46}	2.824	2.347	0.0530	8.6361×10^{-2}	0.608	0.2937	0.4054
400	-0.00	1.04×10^{-77}	2.9882	2.4274	-0.0486	5.4171×10^{-2}	0.673	0.2183	0.4280

Таблиця 1.4. Похибки моделювання обертання циліндра з використанням методу частинок.

N	Дисбаланс, %	h_{min}	h_{max}	$L^\infty error$	$n(L^\infty)$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
100	-0.00	0.0	3.0	9.049×10^{-11}		6.515×10^{-13}		5.988×10^{-12}	
200	-0.00	0.0	3.0	3.047×10^{-10}		1.085×10^{-12}		1.421×10^{-11}	
400	-0.00	0.0	3.0	5.612×10^{-10}		9.988×10^{-13}		1.849×10^{-11}	

1.5.2 Обертання конуса

Моделювалося обертання циліндра за допомогою центрально-спрямованої (першого і другого порядку апроксимації за часом) схем і методу частинок. Результати моделювання показані на рис.1.9-1.11, похибки розрахунків наведені в таблицях 1.5-1.7.

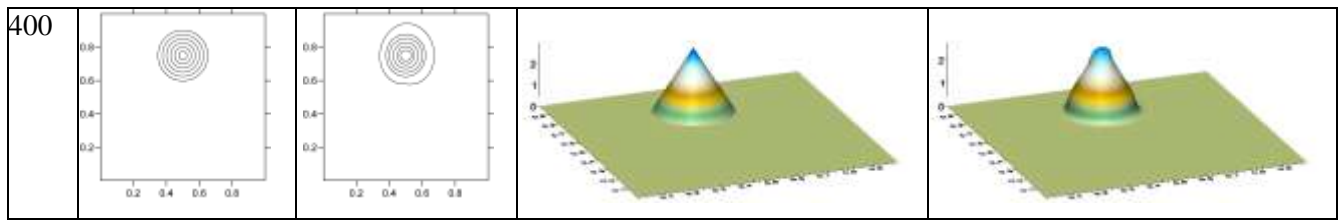

Рис.1.9. Результати розрахунку обертання конуса за допомогою центрально-спрямованої схеми , , - з першим порядком апроксимації за часом.

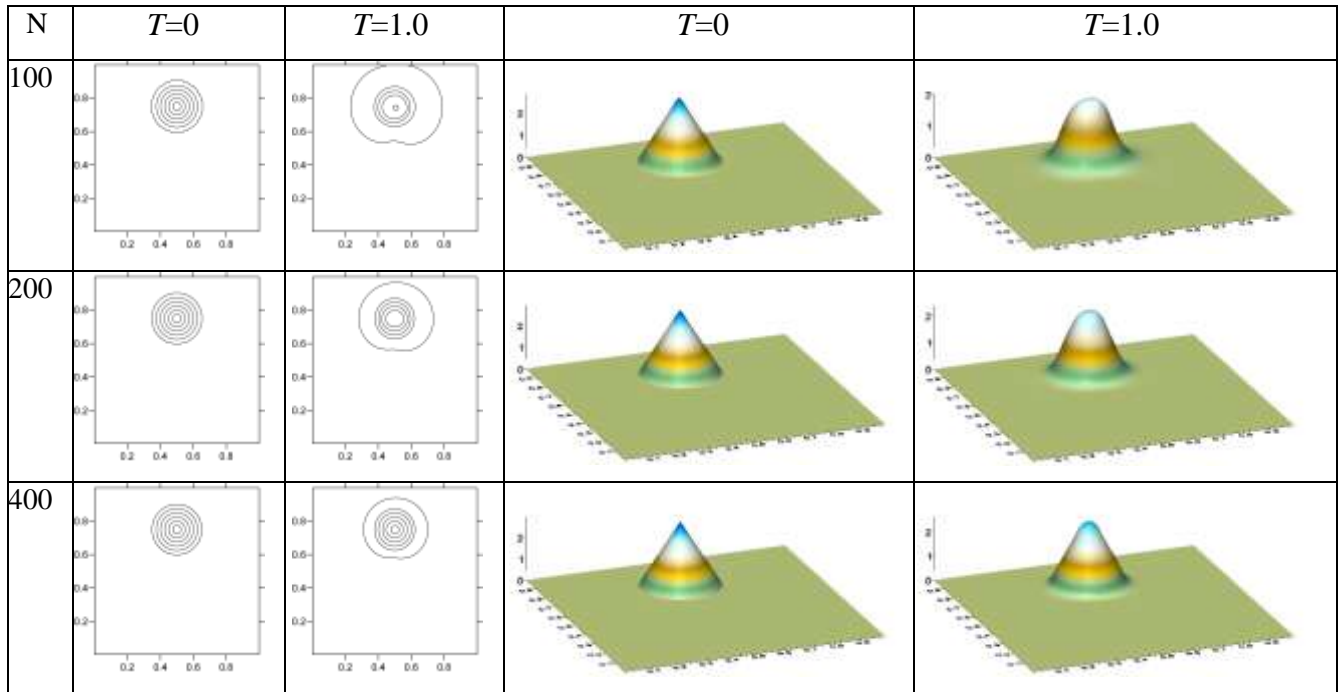
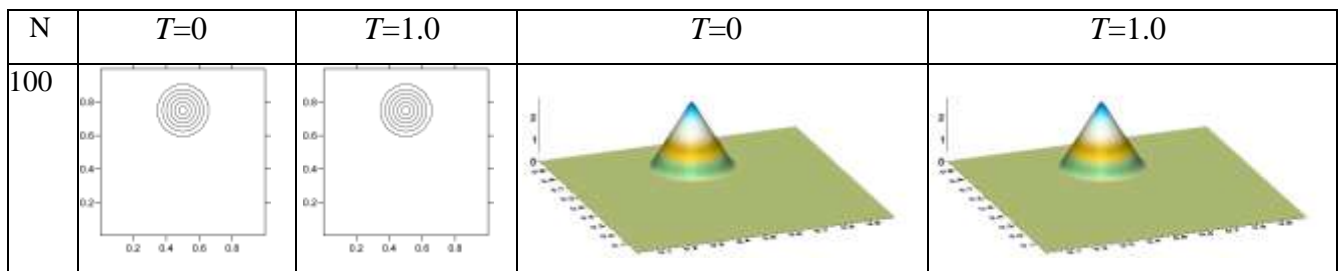

Рис.1.10. Результати розрахунку обертання конуса за допомогою центрально-спрямованої схеми , , - з другим порядком апроксимації за часом.

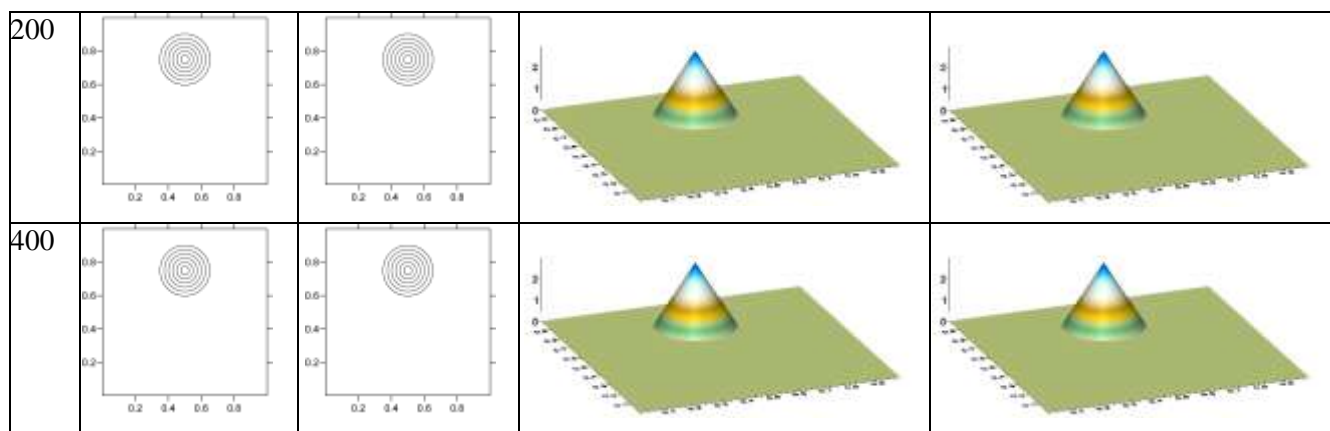

Рис.1.11. Результати розрахунку обертання конуса за допомогою методу частинок , .

Таблиця 1.5. Похибки моделювання обертання конуса з використанням центрально-спрямованої схеми першого порядку апроксимації за часом.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	L^∞ error	$n(L^\infty)$	L^1 error	$n(L^1)$	L^2 error	$n(L^2)$
100	-0.02	5.16×10^{-32}	2.213	0.6512		1.2629e-2		4.8462e-2	
200	-0.00	1.55×10^{-49}	2.529	0.4027	0.693	9.0340e-3	0.483	3.8371e-2	0.337
400	-0.00	1.61×10^{-83}	2.720	0.2517	0.678	4.3619e-3	1.050	2.1930e-2	0.807

Таблиця 1.6. Похибки моделювання обертання конуса з використанням центрально-спрямованої схеми з другим порядком апроксимації за часом.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	L^∞ error	$n(L^\infty)$	L^1 error	$n(L^1)$	L^2 error	$n(L^2)$
100	-0.015	2.62×10^{-29}	2.009	0.8578		1.3605e-2		5.1789e-2	
200	-0.000	1.16×10^{-46}	2.380	0.5528	0.634	6.3314e-3	1.104	2.5047e-2	1.048
400	-0.000	1.45×10^{-78}	2.606	0.3596	0.620	2.4748e-3	1.355	1.1688e-2	1.099

Таблиця 1.7. Похибки моделювання обертання конуса з використанням методу частинок.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	L^∞ error	$n(L^\infty)$	L^1 error	$n(L^1)$	L^2 error	$n(L^2)$
100	-0.00	0.0	2.8586	4.874e-14		1.476e-15		6.229e-15	
200	-0.00	0.0	2.9293	3.375e-14		6.142e-16		2.843e-15	

0								
40	-0.00	0.0	2.9646	4.996e-14		1.070e-15		4.689e-15
0								

1.5.3 Обертання пагорба

Моделювалося обертання пагорба, використовуючи централь-спрямовану (першого і другого порядку апроксимації за часом) схеми і метод частинок. Результати моделювання показані на рис.1.12-1.14, похибки розрахунків наведені в таблицях 1.8-1.10.

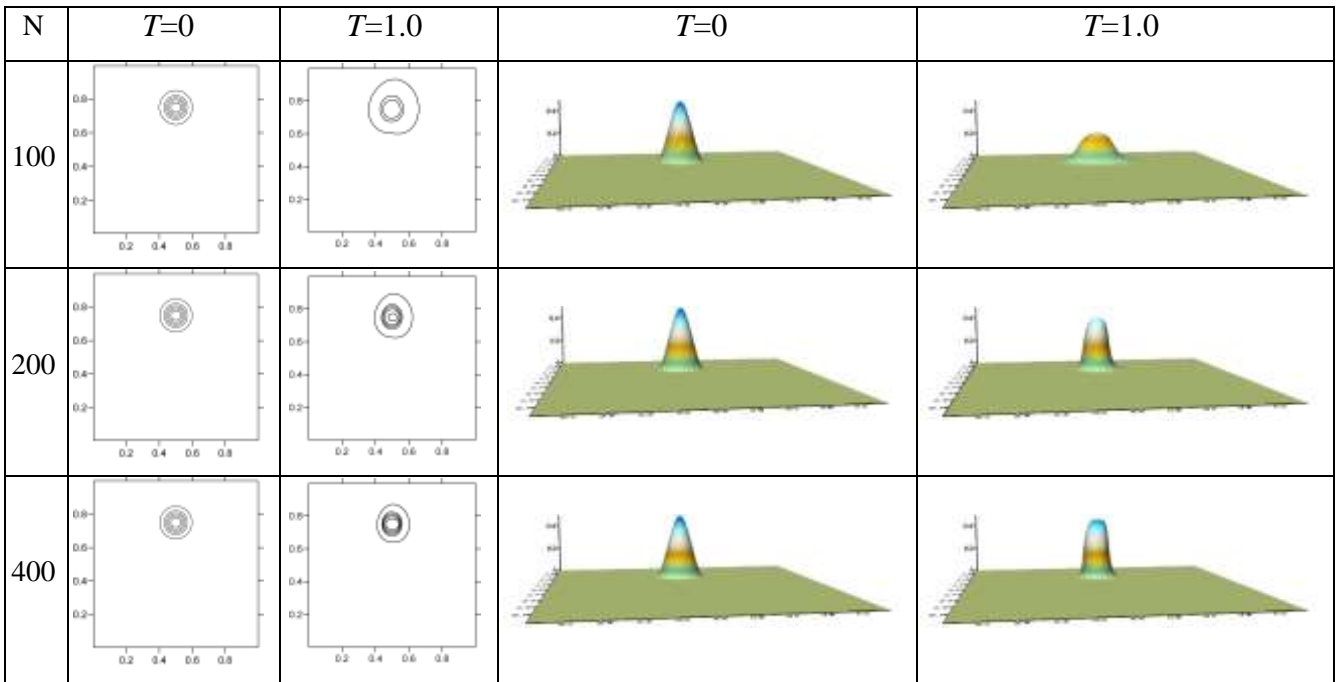
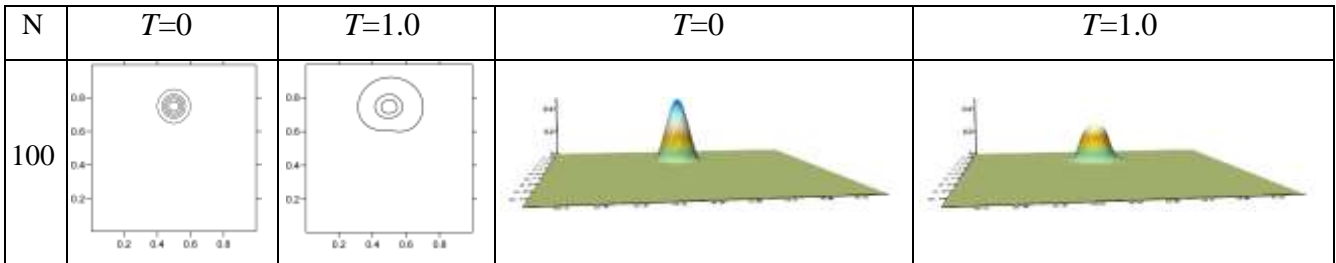

Рис.1.12. Результати розрахунку обертання пагорба централь-спрямованої схемою , , - з першим порядком апроксимації за часом.

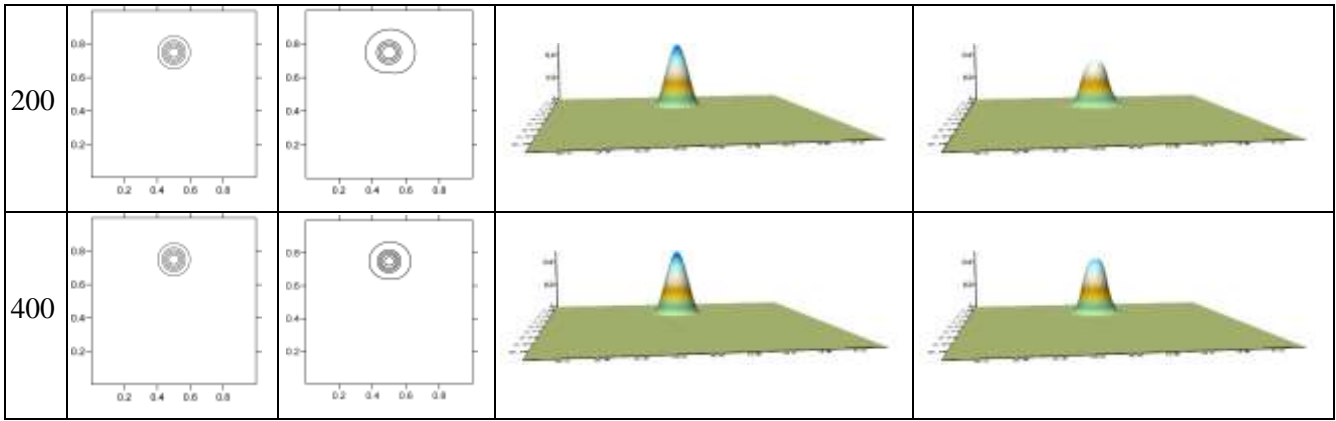

Рис.1.13. Результати розрахунку обертання пагорба центрально-спрямованої схемою , , - з другим порядком апроксимації за часом.

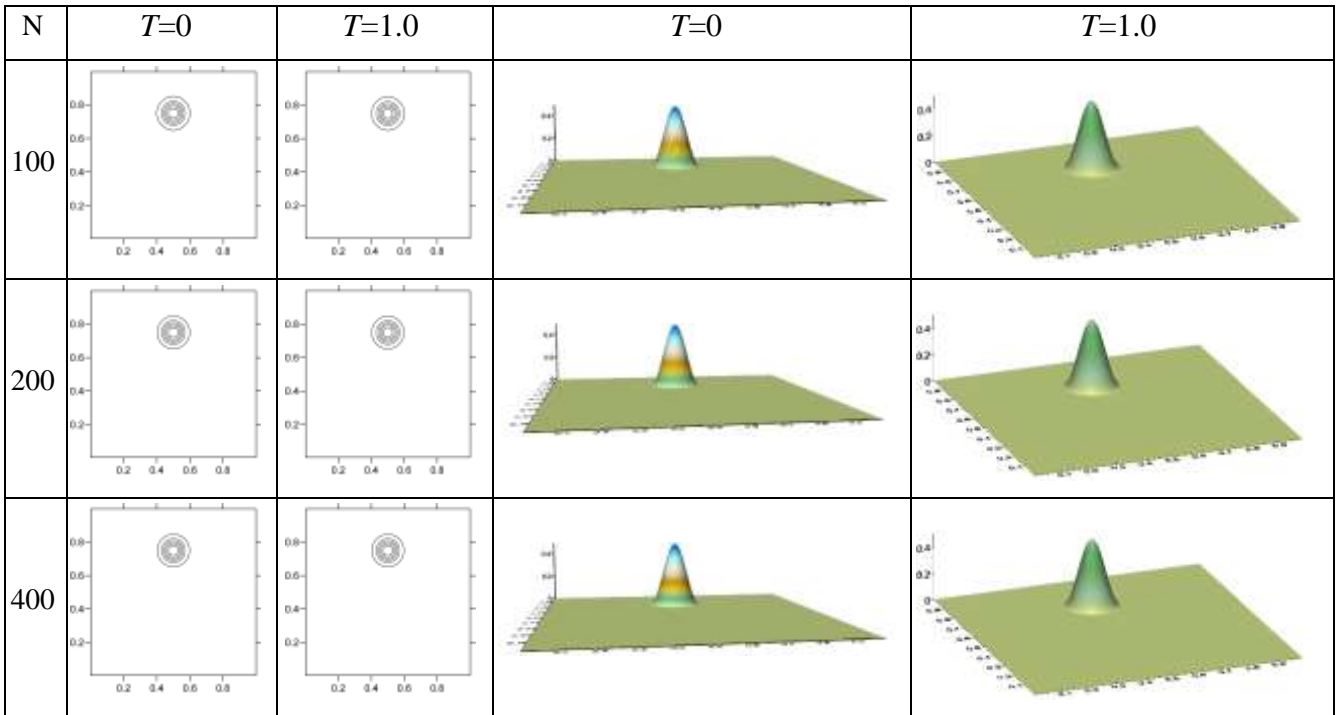

Рис.1.14. Результати розрахунку обертання пагорба методом частинок , .

Таблиця 1.8. Похибки моделювання обертання пагорба з використанням центрально-спрямованої схеми першого порядку апроксимації за часом.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	$L^\infty error$	$n(L^\infty)$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
10 0	-0.00	5.16×10^{-34}	0.283	0.2124		1.8931×10^{-3}		1.2069×10^{-2}	

200	-0.00	3.11×10^{-53}	0.416	8.3277e-2	1.3508	8.0847e-4	1.2275	5.2730e-3	1.1946
400	-0.00	1.25×10^{-90}	0.469	8.7489e-2	-0.0712	8.4270e-4	-0.0598	6.0490e-3	-0.1981

Таблиця 1.9. Похибки моделювання обертання пагорба з використанням центрально-спрямованої схеми з другим порядком апроксимації за часом.

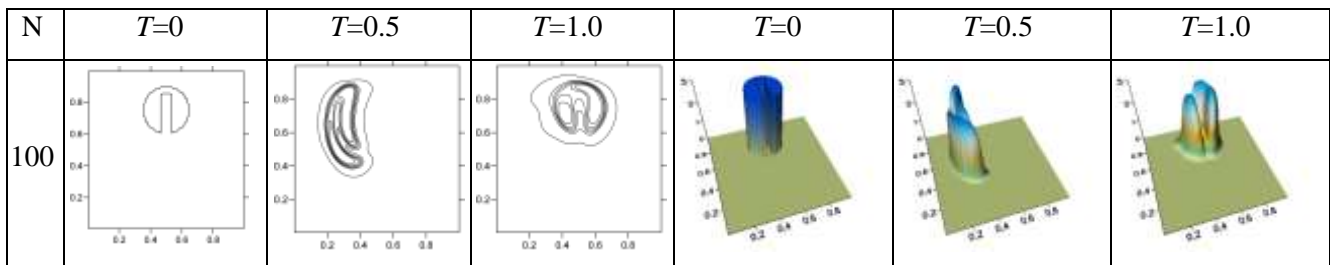
N	Дисбаланс, %	h_{min}	h_{max}	$L^\infty error$	$n(L^\infty)$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
100	-0.00	5.39×10^{-32}	0.236	0.2594		2.7502e-3		1.6152e-2	
200	-0.00	5.44×10^{-50}	0.367	0.1319	0.9757	1.0217e-3	1.4286	6.5448e-3	1.3033
400	-0.00	7.32×10^{-85}	0.442	5.8463e-2	1.1738	3.4081e-4	1.5839	2.2648e-3	1.5310

Таблиця 1.10. Похибки моделювання обертання пагорба з використанням методу частинок.

N	Дисбаланс, %	h_{min}	h_{max}	$L^\infty error$	$n(L^\infty)$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
100	-0.00	0.0	0.4939	1.837e-14		1.608e-16		1.149e-15	
200	-0.00	0.0	0.4985	1.163e-14		7.015e-17		5.448e-16	
400	-0.00	0.0	0.4996	1.743e-14		1.179e-16		8.632e-16	

1.5.4 Вихрова деформація циліндра

Моделювалася вихрова деформація циліндра, використовуючи центрально-спрямовані (першого і другого порядку апроксимації за часом) схеми і метод частинок. Результати моделювання показані на рис.1.15-1.17, похибки розрахунків наведені в таблицях 1.11-1.13.

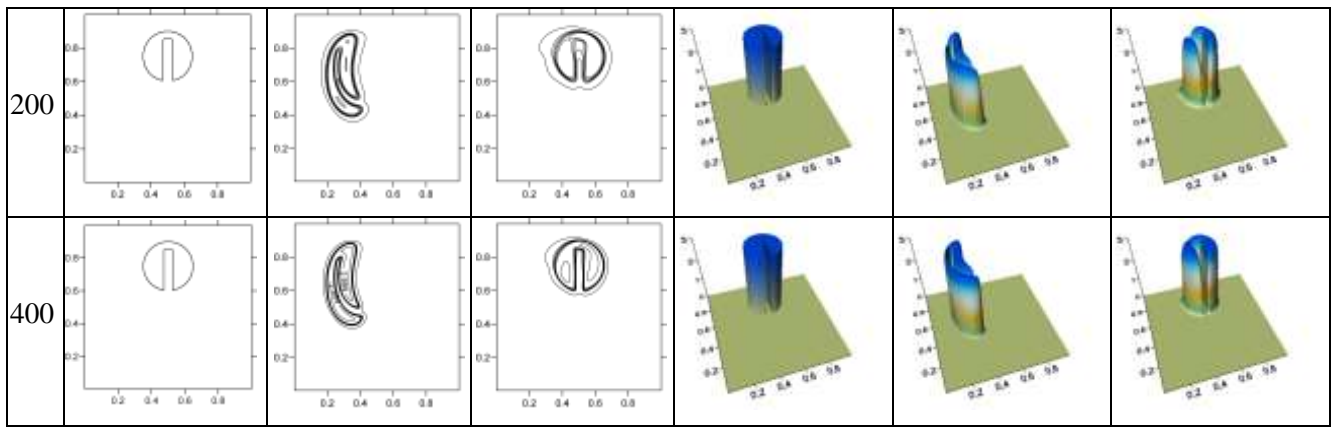

Рис.1.15. Результати розрахунку вихрової деформації циліндра центрально-спрямованою схемою , , - з першим порядком апроксимації за часом.

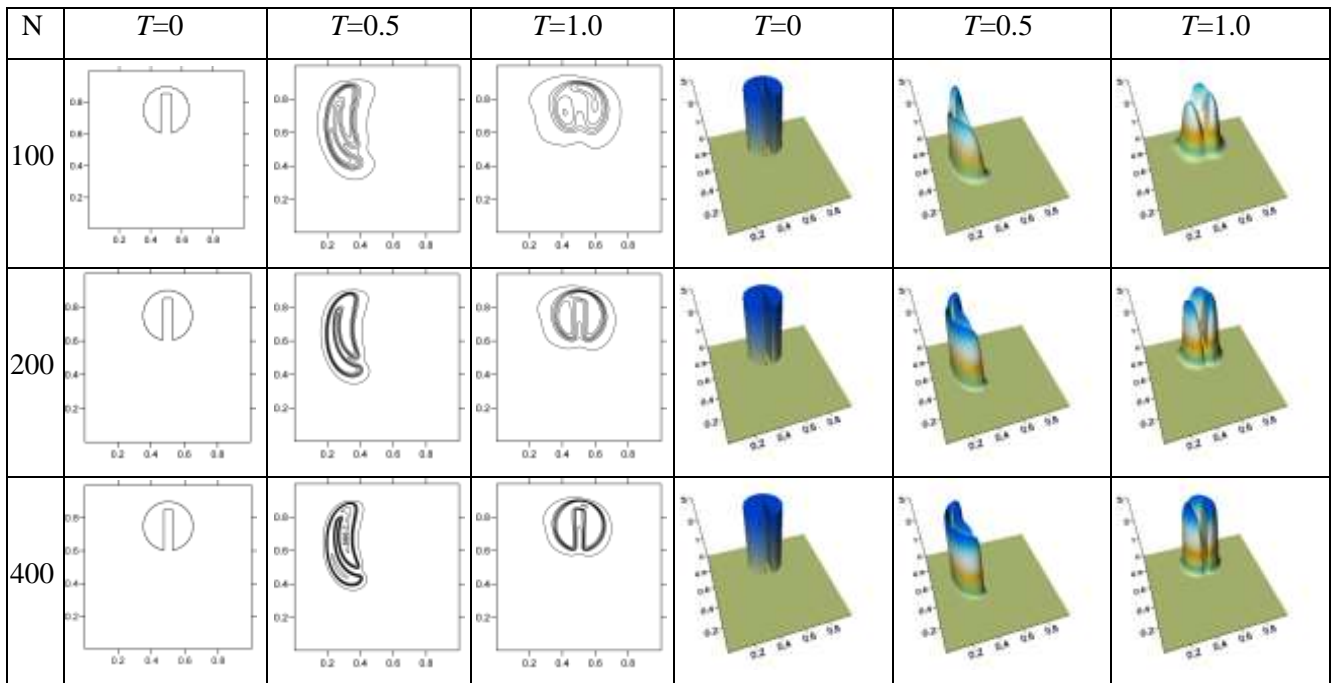
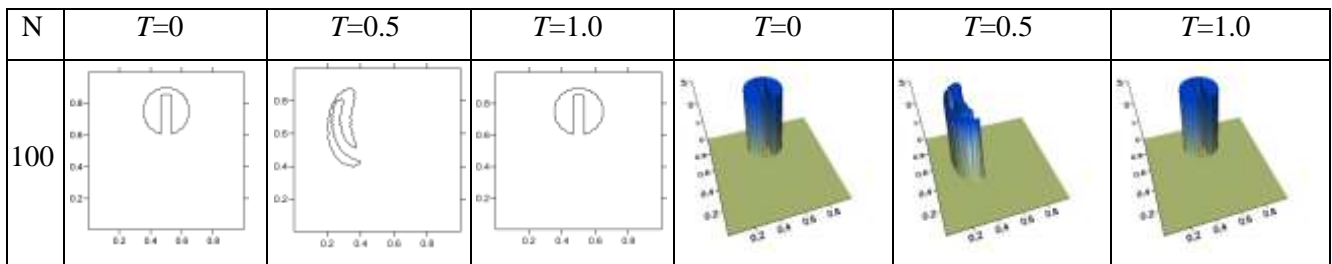

Рис.1.16. Результати розрахунку вихрової деформації циліндра центрально-спрямованою схемою , , - з другим порядком апроксимації за часом.

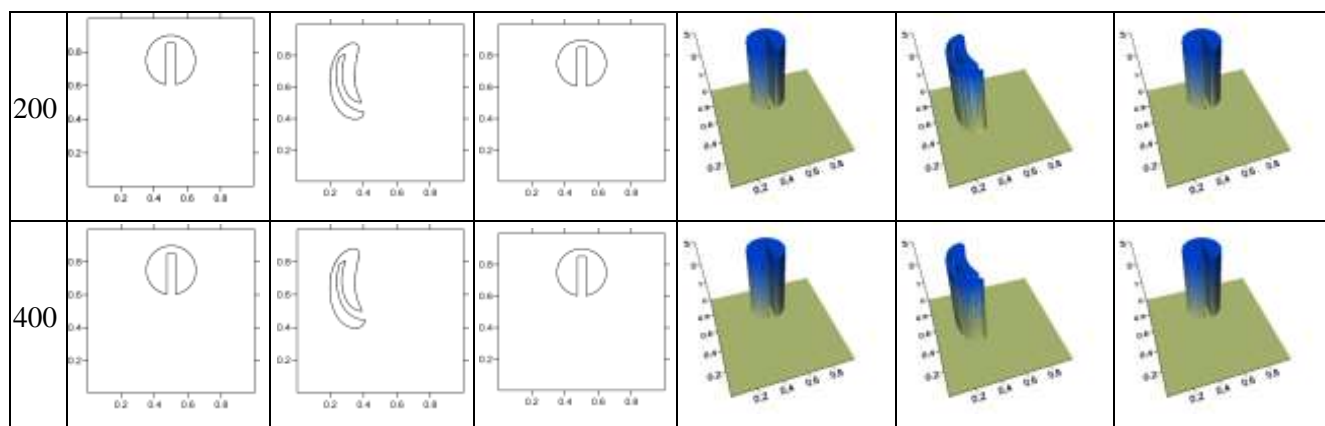

Рис.1.17. Результати розрахунку вихрової деформації циліндра методом частинок , .

Таблиця 1.11. Похибки моделювання вихрової деформації циліндра з використанням центрально-спрямованої схеми першого порядку апроксимації за часом.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	$L^{\infty} error$	$n(L^{\infty})$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
100	-0.00	4.32×10^{-126}	2.887	2.4306		8.0568e-2		0.2918	
200	-0.00	7.83×10^{-262}	2.997	2.3920	0.023	4.5717e-2	0.817	0.2111	0.467
400	-0.00	0.0	3.0	2.5242	-0.077	2.4948e-2	0.874	0.1541	0.454

Таблиця 1.12. Похибки моделювання вихрової деформації циліндра з використанням центрально-спрямованої схеми з другим порядком апроксимації за часом.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	$L^{\infty} error$	$n(L^{\infty})$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
100	-0.00	4.53×10^{-109}	2.774	2.4759		0.1032		0.3380	
200	-0.00	5.50×10^{-223}	2.978	2.4303	0.027	6.6255e-2	0.639	0.2550	0.407
400	-0.00	0.0	2.999	2.4920	-0.036	4.1570e-2	0.673	0.1926	0.405

Таблиця 1.13. Похибки моделювання вихрової деформації циліндра з використанням методу частинок.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	$L^{\infty} error$	$n(L^{\infty})$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
100	-0.00	0.0	3.0	7.827e-13		4.055e-15		3.754e-14	

20 0	-0.00	0.0	3.0	1.166e-12		3.965e-15		5.220e-14	
40 0	-0.00	0.0	3.0	3.064e-12		3.989e-15		7.352e-14	

1.5.5 Вихрова деформація пагорба

Моделювалася вихрова деформація пагорба, використовуючи центрально-спрямовані (першого і другого порядку апроксимації за часом) схеми і метод частинок. Результати моделювання показані на рис.1.18-1.20, похибки розрахунків наведені в таблицях 1.14-1.16.

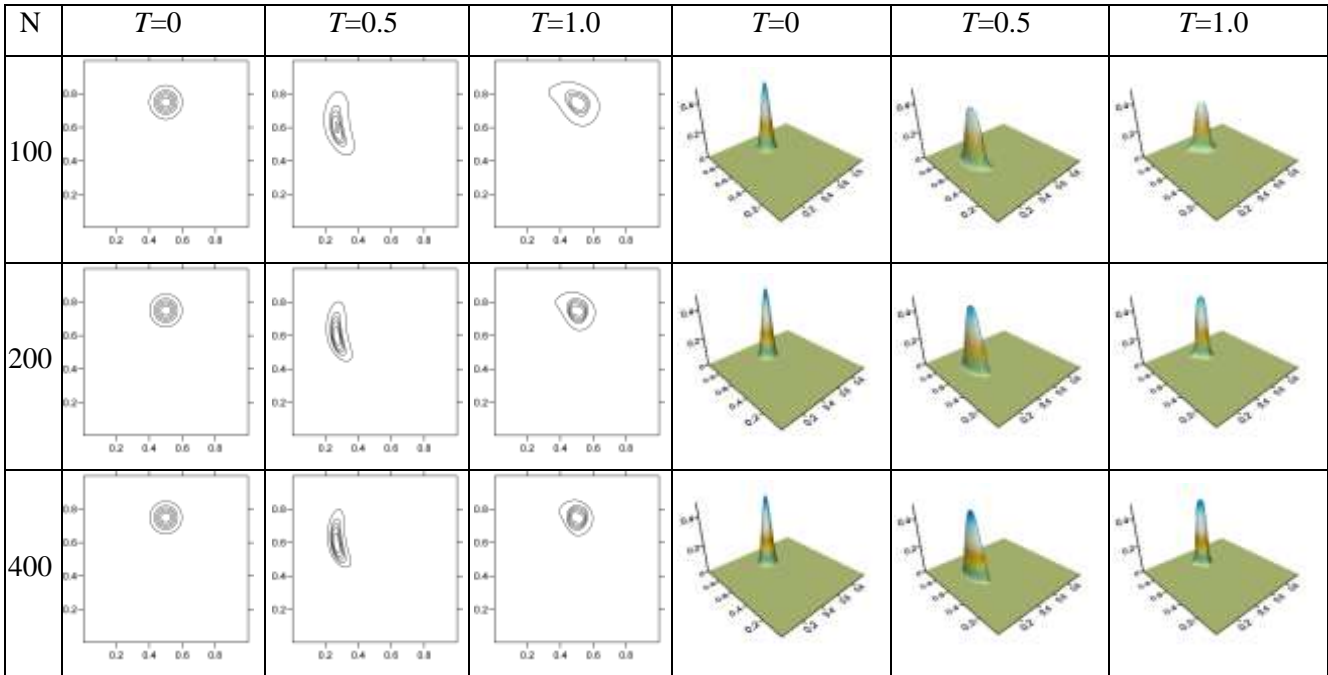
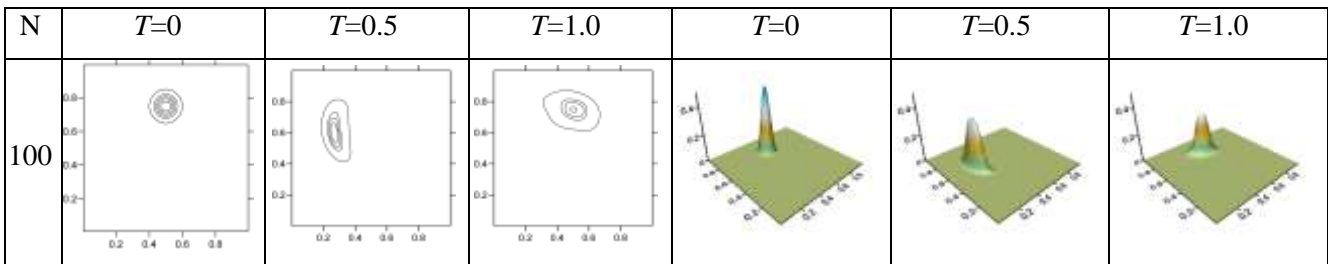

Рис.1.18. Результати розрахунку вихрової деформації пагорба центрально-спрямованою схемою , , - з першим порядком апроксимації за часом.

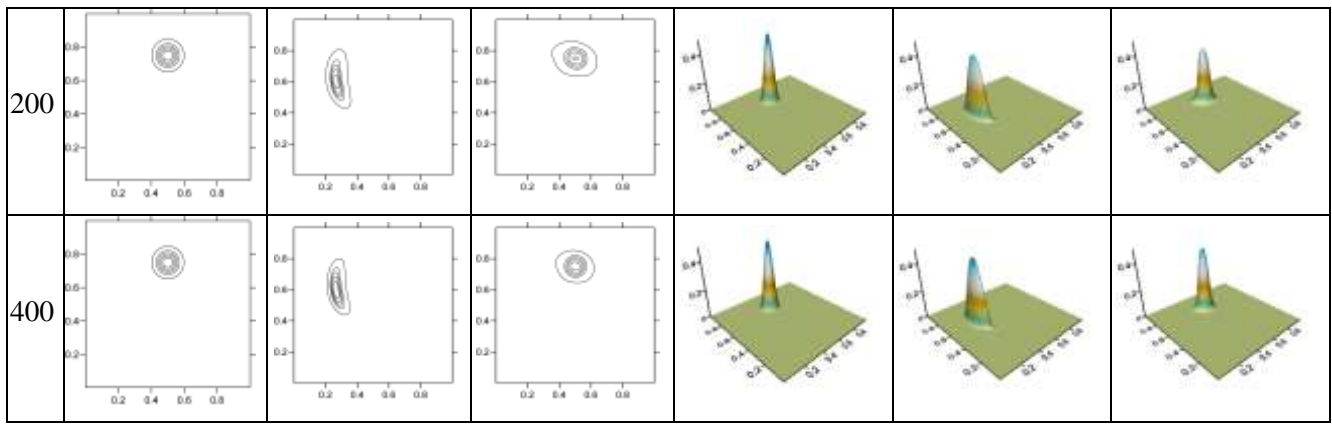

Рис.1.19. Результати розрахунку вихрової деформації пагорба центральньо-спрямованою схемою , , - з другим порядком апроксимації за часом.

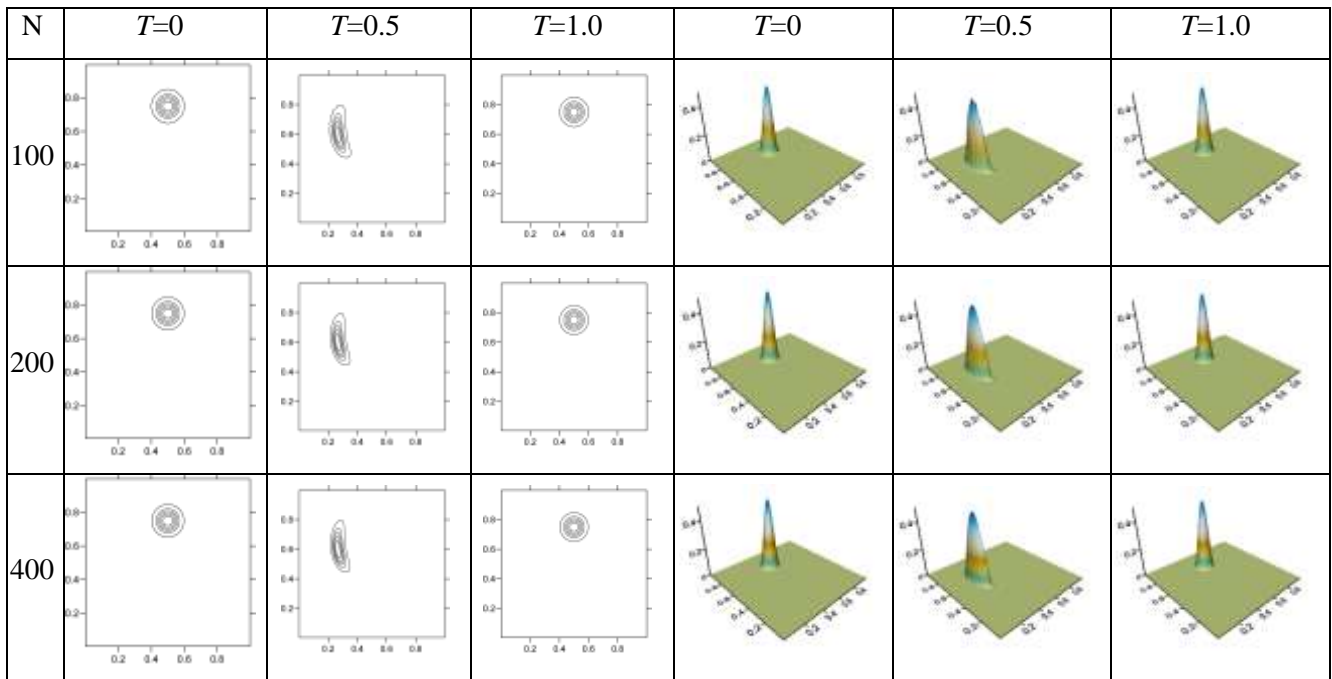

Рис.1.20. Результати розрахунку вихрової деформації пагорба методом частинок , , .

Таблиця 1.14. Похибки моделювання вихрової деформації пагорба з використанням центральньо-спрямованої схеми першого порядку апроксимації за часом.

N	Дисбаланс , %	h_{min}	h_{max}	$L^{\infty} error$	$n(L^{\infty})$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
10	-0.00	3.88×10^{-137}	0.368	0.1374		1.5353e-3		9.8622e-3	
0									

20 0	-0.00	6.10x10 ⁻²⁸²	0.453	0.1213	0.180	8.0764e-4	0.927	6.3300e-3	0.640
40 0	-0.00	0.0	0.484	9.2386e-2	0.393	6.7301e-4	0.263	5.3222e-3	0.250

Таблиця 1.15. Похибки моделювання вихрової деформації пагорба з використанням центрально-спрямованої схеми з другим порядком апроксимації за часом.

N	Дисбаланс, %	h_{min}	h_{max}	$L^\infty error$	$n(L^\infty)$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
10 0	-0.00	3.28x10 ⁻¹¹⁶	0.307	0.1877		2.0805e-3		1.2554e-2	
20 0	-0.00	1.98x10 ⁻²⁴⁰	0.407	9.1411e-2	1.038	8.6987e-4	1.258	5.4394e-3	1.207
40 0	-0.00	0.0	0.460	4.0019e-2	1.192	3.6156e-4	1.267	2.3777e-3	1.194

Таблиця 1.16. Похибки моделювання вихрової деформації циліндра з використанням методу частинок.

N	Дисбаланс, %	h_{min}	h_{max}	$L^\infty error$	$n(L^\infty)$	$L^1 error$	$n(L^1)$	$L^2 error$	$n(L^2)$
10 0	-0.00	0.0	0.494	1.449e-14		1.306e-16		9.295e-16	
20 0	-0.00	0.0	0.498	1.460e-14		1.292e-16		9.196e-16	
40 0	-0.00	0.0	0.4996	1.477e-14		1.317e-16		9.376e-16	

1.5.6 Рівняння конвективної дифузії з постійними коефіцієнтами

В якості тестової задачі будемо розглядати рішення початково-крайової задачі для рівняння конвективної дифузії з постійними коефіцієнтами

$$\frac{\partial h}{\partial t} + u \frac{\partial h}{\partial x} = \varepsilon \frac{\partial^2 h}{\partial x^2}, \quad x \in [0, l], \quad t > 0$$

$$h(x, 0) = \varphi(x)$$

$$h(0, t) = 0$$

$$h(l, t) = 0$$

Рішення задачі - можна представити у вигляді

$$h(x, t) = e^{\alpha x + \beta t} \sum_{i=1}^{\infty} c_i e^{-(\pi i/l)^2 \alpha t} \sin \frac{\pi i}{l} x$$

$$\varphi(x) = e^{\alpha x + \beta t} \sum_{i=1}^{\infty} c_i \sin \frac{\pi i}{l} x$$

$$c_i = \frac{2}{l} \int_0^l e^{-\alpha \xi - \beta t} \varphi(\xi) \sin \frac{\pi i}{l} \xi d\xi$$

де $\alpha = u/(2\varepsilon)$ і $\beta = -u^2/(4\varepsilon)$.

Нехай $u = 0.1$, $\varepsilon = 0.005$, $l = 1$ і

$$\varphi(x) = \begin{cases} 2 \sin(5\pi(x - 0.3)), & 0.3 \leq x \leq 0.5 \\ 0, & \text{otherwise} \end{cases}$$

Центрально-спрямовані схеми першого і другого порядків апроксимації за часом, - і відповідно, - будемо використовувати для чисельного рішення задачі -. Область моделювання покривалася сіткою, що складається зі 100 осередків. Порівняння чисельних результатів розрахунку з аналітичним рішенням показано на рис.1.21.

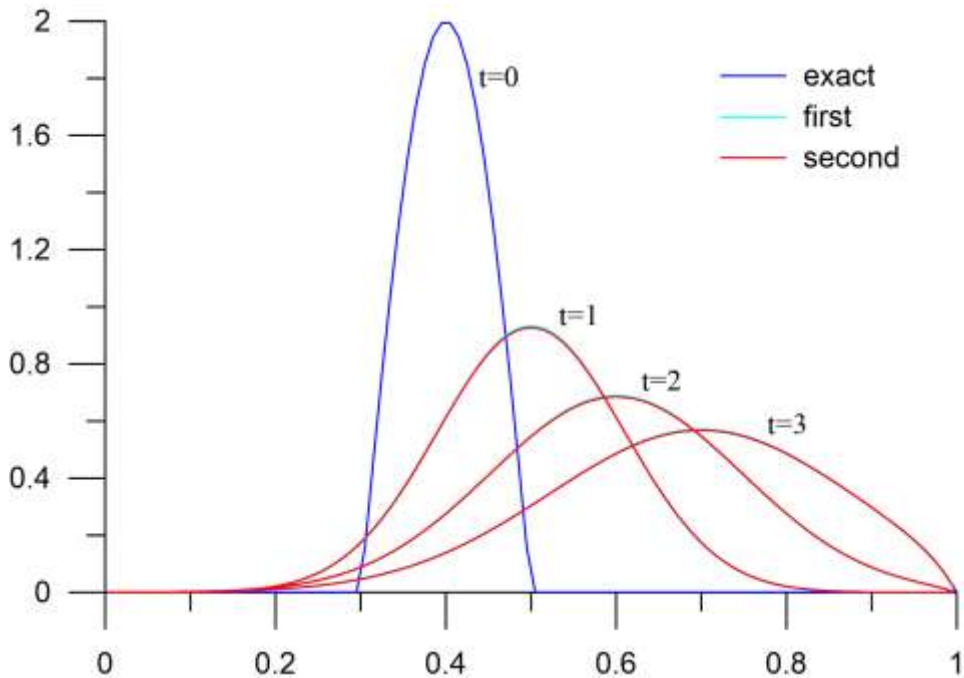

Рис.1.21. Порівняння результатів розрахунку конвективної дифузії з постійними коефіцієнтами з аналітичними рішеннями в різні моменти часу, отриманими з використанням центрально-спрямованих схем першого і другого порядку апроксимації за часом.

Література

1. Carpenter M.H., Kennedy C.A., Additive Runge-Kutta schemes for convection-diffusion-reaction equations *Appl. Numer. Math.* , 44, no. 1-2, 139-181. (2003)
2. Chertock A., Kashdan E., Kurganov A. Propagation of diffusing pollutant by a hybrid Eulerian-Lagrangian method. *Hyperbolic Problems: Theory, Numerics, Applications*, 371-379 (2008)
3. Kurganov A., Levy D. A Third-Order Semidiscrete Central Scheme for Conservation Laws and Convection-Diffusion Equations. *SIAM J. Sci. Comput.*, 22(4), 1461-1488. (2000)
4. Kurganov A., Noelle S. and Petrova G. Semi-Discrete Central-Upwind Schemes for Hyperbolic Conservation Laws and Hamilton-Jacobi Equations. *SIAM J. Sci. Comput.* 23, 707-740. (2001)
5. Kurganov A., Tadmor E. New High-Resolution Central Schemes for Nonlinear Conservation Laws and Convection-Diffusion Equations. *Journal of Computational Physics*, **160**, 241-282. (2000)
6. Shu C.-W., Osher S. Efficient implementation of essentially non-oscillatory shock capturing schemes. *Journal of Computational Physics*, 77, 439-471. (1988)
7. Strang G. On the construction and comparison of difference schemes. *SIAM J. Numer. Anal.*, 5, 506-517 (1968)